

Brussels, 8 November 2019. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/41313/st13262-en19.pdf>. (дата звернення: 08.04.2021).

6. Key findings of the 2020 Report on Turkey. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/country_20_1791 (дата звернення: 08.04.2021).

7. Turkey: Joint Statement by High Representative/Vice-President Josep Borrell and Neighbourhood and Enlargement Commissioner Olivér Várhelyi on latest actions regarding the Peoples' Democratic Party (HDP). STATEMENT 18 March 2021. URL: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/varhelyi/announcements/turkey-joint-statement-high-representativevice-president-josep-borrell-and-neighbourhood-and_en (дата звернення: 08.04.2021).

8. Turkey: Statement by High Representative / Vice-President Josep Borrell on Turkey's withdrawal of the Istanbul Convention / Brussels, 20/03/2021. URL: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/95380/turkey-statement-high-representativevice-president-josep-borrell-turkey%E2%80%99s-withdrawal-istanbul_en (дата звернення: 08.04.2021).

9. Statement by President von der Leyen following the meeting with Turkish President Erdoğan, 6 April 2021, Ankara. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_21_16_03 (дата звернення: 08.04.2021).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-074-2-76>

ВПЛИВ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ НА ВНУТРІШНЄ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄС

Гуменюк Т. І.

*доктор історичних наук, доцент,
професор кафедри права
Університету Короля Данила
м. Івано-Франківськ, Україна*

У контексті взаємодії національних правових систем здійснюються пошуки вдалих правових рішень, рецептуються ефективні правові механізми та конструкції, котрі продемонстрували власну ефективність упродовж тривалого часу при розв'язанні споріднених проблемних питань, спостерігається поступова відмова від неоптимальних юридичних архаїзмів, навіть якщо вони відомим чином визначають

традиційні особливості правової системи чи навіть правової сім'ї, відбувається взаємовплив юридичної практики, абстрактних ідей і доктрини в цілому та системна робота по зближенню законодавства тощо [7, с. 58]. Відповідні процеси зовнішньої та внутрішньої правової конвергенції спрямовані здебільшого на забезпечення належного юридичного унормування відповідних ринкових економічних процесів. Щодо цього можна погодитися з думкою, що економічна сфера життя суспільства, яка виступає ядром або квінтесенцією будь-якої інтегративної активності сучасного світу, використовує можливості національної, міжнаціональної та наднаціональної юриспруденції з метою упорядкування різноманітних процесів конвергенції таким чином, щоб першочергово досягався саме економічний ефект, що виражається в сучасних умовах за допомогою єдиного та головного критерію – надприбутку [10, с. 90]. Сама природа економічної інтеграції ЄС побудована на принципах прийнятності міграції, її використання для економічного зростання окремих країн, перетворення на потужну рушійну силу економіки через інструменти обміну досвідом. Враховуючи те, що держави суверенні в своєму виборі здійснення міграційної політики, міжнародним співтовариством визнано за необхідне дотримання певних правових норм і стандартів, які й були закріплені у відповідних міжнародних договорах на дво- і багатосторонній основі, а також у документах міжнародних організацій. Ратифікуючи міжнародні конвенції, країни, які регламентують процес трудової міграції, визнають пріоритети міжнародного права над національним законодавством, що має важливе значення як для самої країни, з точки зору її інтеграції у світове співтовариство, так і для мігрантів, чії права за кордоном потребують захисту.

Еволюція політики ЄС щодо питання врегулювання міграції відповідно тим викликам, що несуть в собі глобальні соціально-економічні процеси. Закладаючи в якості базового принципу ЄС вільний рух робочої сили, згодом установи та керівні органи Союзу дещо змінили підходи до регулювання міграційних процесів. Нині існує загальноєвропейська тенденція щодо створення більш жорстких механізмів контролю за міграційними процесами. Правове регулювання міграційних відносин в ЄС виходить із принципу раціональності міграції та її корисності для економічного зростання окремих країн і ЄС в цілому. При цьому принципи, на яких базується загальноєвропейська міграційна політика, за своєю сутністю покликані створити необхідні передумови для забезпечення захисту легальної міграції від нелегальної. Останнє явище, до речі, все частіше стає каталізатором більш жорстких засобів правового

регулювання міграційних відносин, а також наріжним каменем проблем у ЄС [4, с. 327].

Міграційне право ЄС передбачає досить сприятливий порядок в'їзду та перебування на території країн Євросоюзу. Громадяни третіх країн не зазнають значних обмежень у разі міграції до ЄС, що цілком відповідає принципам свободи пересування та вибору місця проживання. Така міграційна політика призвела до великої кількості громадян третіх країн, що бажають переселитися на територію країн Європи. Неконтрольований потік мігрантів призвів до перевантаження Європи їх фінансовим забезпеченням, а також до суспільних конфліктів на ґрунті зіткнення різних культур та релігій [8, с. 304]. Фактор кризи зменшив бажання держав-членів підтримати нові законодавчі ініціативи Комісії ЄС з питань міграції, які, як вони підозрювали, обернуться суттєвими витратами на імplementацію директив, адаптацію чинних систем до нових правил. Ще один фактор, що не дав змоги підвищити ефективність імміграційної політики ЄС – нова роль популістських партій і рухів у багатьох державах-членах. Усе більше виборців по всій Європі вважають, що їх уряди втратили контроль над імміграцією, не можуть належним чином регулювати приплив іммігрантів і їх асиміляцію серед місцевого населення. Популістські партії, від Нідерландів до Греції, підвищили політичні рейтинги на подібних настроях. На рівні ЄС зростання впливу правих партій також ускладнює роботу міністрів внутрішніх справ, які змушені вести переговори в Раді ЄС, виходячи із ситуації та суспільних настроїв щодо питань міграції, які склалися в середині їх країн [3, с. 29-30]. Недосконала політика інтеграції емігрантського населення у європейське суспільство призводить до загострення взаємин між корінним населенням європейських держав та іммігрантами, зростання антиіммігрантських настроїв та масових протестів європейців проти міграційної політики національних урядів. Останнім часом національні уряди окремих європейських держав застосовують все більше дискримінаційних обмежень щодо окремих груп мусульманського населення. Політична активність європейських мусульман значно активізувалась, зокрема, вони є членами Європейського парламенту, представлені в національних та місцевих радах. У багатьох європейських державах, зокрема, у Франції, ФРН, Великобританії, Нідерландах та Бельгії рівень участі мусульманського населення у політичному процесі неухильно зростає [6, с. 44].

З початком європейської міграційної кризи 2015 року окремі країни ЄС стали відчувати надмірний тиск на свої кордони, адже деякі держави, що формують зовнішні кордони ЄС, припинили реєстрацію через неможливість прийняти відповідну кількість біженців. Все це говорить

про неспроможність Дублінської угоди ефективно регулювати питання надання притулку. Через нерівномірний розподіл мігрантів у Європейському союзі і надмірне навантаження на Італію та Грецію з'явилась можливість застосування ч. 3 ст. 78 Лісабонського договору, що стало лише частковим вирішенням цієї проблеми. Ця стаття передбачає, що у разі якщо один чи більше членів ЄС зіштовхнулися з надзвичайною ситуацією, пов'язаною з напливом громадян третіх країн, Європейська рада за пропозицією Європейської комісії може прийняти запобіжні заходи. Тому ЄС розробив принцип квотного розподілу мігрантів, що, внесло ще більше суперечностей у відносини між державами – учасниками ЄС (Чехія, Угорщина та ряд інших країн Південної Європи довгий були проти прийняття системи квот) [2, с. 278].

Міграційна криза, попри свої зовнішньополітичні передумови, значно впливає на внутрішнє функціонування ЄС. Так, вона вперше поставила під сумнів єдність європейських країн та дієвість Шенгенських угод – одного з наріжних каменів європейської інтеграції, що забезпечує свободу пересування в межах ЄС, особливо для тих країн, які стали частиною транзитного маршруту потоку шукачів притулку з Близького Сходу [1, с. 336]. Підхід ЄС до питання міграції був і є євроцентричним. ЄС демонструє свої слабкі сторони, що полягають у відсутності реального союзу між державами-членами, і насамперед відсутність співпраці між ними дає зрозуміти, що ЄС ще не можна вважати інтегрованим політичним союзом. У цьому питанні ЄС виявляється неефективним і роз'єднаним, протиставляючи держави-члени одна одній і розпалюючи націоналістичні та антимусульманські настрої. Вони розглядають феномен міграції як певну загрозу для боротьби, замість того, щоб протидіяти їй [1, с. 337]. Європейським країнам слід об'єднатися, звернути увагу на власні проблеми та думки населення країн, які проти доволі привітної політики заохочення біженців. У політичних керівних настановах нової Європейської Комісії 2019–2024 рр., поданих Європейському Парламенту новообраною Головою Комісії Урсулою фон дер Ляйен, відзначено, що потребує модернізації Спільна європейська система притулку. ЄС матиме стабільні зовнішні кордони лише в тому випадку, якщо надаватиме достатню допомогу державам-членам, які зазнають найбільшого тиску через їх місце на карті [9, с. 39-40]. Загалом же міжнародній спільноті варто докласти максимум зусиль, щоб розробити універсальні міжнародні угоди та вдосконалити національне законодавство для захисту такої вразливої групи населення, як біженці. Міграція є неминучим явищем сучасності, тому слід шукати ефективні правові шляхи управління нею [5]. Здебільшого керівні органи Євросоюзу

повністю усвідомлюють необхідність структурної конвергенції – подолання структурних та циклічних розбіжностей серед економік країн – членів єврозони, а також основні та другорядні ризики дивергенції як деструктивного явища, здатного порушити усталений суспільний, політичний, правовий та економічний порядок у рамках ЄС.

Література:

1. Алгаш В., Піттель А. Сучасна міграційна криза як виклик для Європейського Союзу. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 12. С. 334–338.
2. Безушко М.С. Міграційна політика ЄС: виникнення та проблеми сьогодення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 1. С. 276–278.
3. Бондарчук В. В. Європейська міграційна криза та стабільність ЄС. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. Випуск 2 (02). С. 28–31.
4. Демчишина В.В. Принципи міграційної політики Європейського Союзу. *Часопис Київського університету права*. 2018/4. С. 325–328.
5. Концепція «безпечної третьої країни» в умовах міграційної кризи ЄС. *Юридичний вісник України*. 2019. URL: <https://lexinform.com.ua/v-sviti/kontseptsiya-bezpechnoyi-tretoy-i-krayiny-v-umovah-migratsijnoyi-kryzy-yes/>
6. Луцишин Г. Міграційна криза в ЄС: проблема безпеки зовнішніх кордонів та загострення міжетнічних. *Humanitarian vision*. 2015. Vol. 1, Num. 2. С. 41–46.
7. Онуфрієнко О. В. Процеси конвергенції та дивергенції правових систем сучасності: досвід постановки проблеми. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2012. Вип. 3. С. 57–66.
8. Проценко О. Міграційна політика Європейського Союзу. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 11. С. 302–306.
9. Рудік О. Порядок денний Європейської Комісії 2019–2024 рр.: нові орієнтири європеїзації. *Public Administration and Local Government*, 2019, issue 3(42). С. 39–45.
10. Сунегін С.О. До питання про визначення основних засад сучасної правової конвергенції. *Правова держава*. Випуск 29. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2018. С. 88–96.